

Bibliografia

Etyka słowa w szkole – materiały dla nauczycieli i uczniów z zasobów Ośrodka Rozwoju Edukacji

Komentarz: Zagadnienia etyki słowa w pracy szkół i w szkoleniach dla nauczycieli pojawiają się w dwóch głównych obszarach:

1. agresji i przemocy rówieśniczej w szkołach – najczęstszą formą przemocy jest agresja werbalna, poniżanie, obrażanie, dręczenie, wyśmiewanie, a zwłaszcza coraz bardziej dolegliwa i niebezpieczna cyberprzemoc;
2. mowy nienawiści, aktów nietolerancji, dyskryminacji wobec „innych”, imigrantów, reemigrantów, osób homoseksualnych itd. (coraz więcej polskich szkół staje przed problemem wielokulturowości, nie są na to przygotowane).

Publikacje, poradniki i materiały szkoleniowe skupiają się nie na samej analizie zachowań językowych, pokazują je w szerszym kontekście, koncentrują na przyczynach, skutkach i praktycznych metodach zapobiegania przemocy. Powstało wiele poradników dla nauczycieli i scenariuszy lekcji.

Poniżej przegląd publikacji dostępnych bezpłatnie dla każdego, w wersji cyfrowej do pobrania.

Agresja słowna w szkole

- Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół, pod red. Łukasza Wojtasika

Biblioteka programu „Dziecko w Sieci”, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2010

<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/55-profilaktyka-agresji-i-przemocy?download=14:jak-reagowa-na-cyberprzemoc>

- Mobbing i bullying w szkole. Charakterystyka zjawiska i program zapobiegania, autor Stanisław Orłowski, ORE 2011

<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/55-profilaktyka-agresji-i-przemocy?download=117:mobbing-i-bullying-w-szkole.-charakterystyka-zjawiska-i-program-zapobiegania>

- Psychologiczne aspekty bullyingu: perspektywa sprawcy, ofiary i świadka, autor: Katarzyna Fenik, ORE Warszawa 2013

<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/55-profilaktyka-agresji-i-przemocy?download=1779:psychologiczne-aspekty-bullyingu-perspektywa-sprawcy-ofiary-i-wiadka>

- Agresja i przemoc w szkole, czyli co powinniśmy wiedzieć, by skutecznie działać, autor: Ewa Czerniewska-Koruba

Poradnik dla nauczycieli, ORE 2014

http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=750&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=3FB1555F68263A73F16FC6663D6056FE-7

- Przeciwdziałanie agresji i przemocy w szkole, autor: Anna Borkowska, Joanna Szymańska, Marta Witkowska, ORE 2012

Poradnik dla nauczycieli, dyrektorów, pedagogów szkolnych

http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=559&from=&dirids=1&ver_id=&lp=5&QI=3FB1555F68263A73F16FC6663D6056FE-7

- Agresja rówieśnicza a zaburzenia emocjonalne dzieci, prof. Krystyna Ostrowska

Trendy, nr 1, 2015 r., str. 13

http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=742&from=&dirids=1&ver_id=&lp=3&QI=3FB1555F68263A73F16FC6663D6056FE-7

Scenariusze lekcji

- Stop cyberprzemocy. Scenariusz lekcji dla gimnazjów

<http://www.scholaris.pl/frontend,4,1043152.html>

- Gdzie jest Mimi, scenariusz lekcji, szkoła podstawowa. Rzecz o konsekwencjach zamieszczania złośliwych postów w sieci.

<http://www.scholaris.pl/zasob/103800?bid=0&iid=&query=cyberprzemoc&api=>

- W sieci. Scenariusz lekcji gimnazjum/liceum

<http://www.scholaris.pl/zasob/66777?bid=0&iid=&query=cyberprzemoc&api=>

- Przemoc rówieśnicza - scenariusz zajęć profilaktycznych i film. Szkoły ponadgimnazjalne

<http://www.scholaris.pl/zasob/103290?bid=0&iid=&query=agresja+i+przemoc+w+szkole&api=>

- 20 scenariuszy lekcji poświęconych netykietce, zasadom wypowiedzania się na forach internetowych itp.

<http://www.scholaris.pl/resources/zasoby/query/%22netykieta%22>

i inne w portalu Scholaris.pl

Mowa nienawiści, kwestie antydyskryminacyjne

- Kompetencje międzykulturowe. Materiały edukacyjne dla rad pedagogicznych, pod red. Marzeny Rafalskiej, wydawca ORE, Warszawa 2016. Publikacja do pobrania w wersji cyfrowej, epub lub PDF.

http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=861&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=3FB1555F68263A73F16FC6663D6056FE-7

Publikacja składa się z dwóch części. Pierwsza z nich zawiera najważniejsze pojęcia oraz założenia edukacji międzykulturowej i antydyskryminacyjnej. Druga – to scenariusze zajęć dla nauczycieli.

Zwłaszcza:

scenariusz 5, Małgorzata Rusiłowicz, Od stereotypu do dyskryminacji, str. 72

scenariusz 6, Małgorzata Rusiłowicz, Mowa nienawiści i postawy ksenofobiczne wśród uczniów źródłem nowego wyzwania edukacyjnego, str. 80

- Zakładki. Podręcznik o przeciwdziałaniu mowie nienawiści w sieci poprzez edukację o prawach człowieka. Autorzy: Ellie Keen, Mara Georgescu, Rui Gomes, Rada Europy/ORE 2015
Podręcznik powstał jako wsparcie dla „Bez nienawiści” – kampanii młodych na rzecz praw człowieka w Internecie prowadzonej przez Radę Europy, której celem jest przeciwdziałanie mowie nienawiści w Internecie.
Podręcznik został opracowany z myślą o młodzieży w wieku od 13 do 18 lat.

Poradnik zawiera **22 scenariusze** z zakresu przeciwdziałania mowie nienawiści w Internecie.

http://www.ngofund.org.pl/wp-content/uploads/2015/04/Zakladki_podrecznik-przeciwko-mowie-nienawisci.pdf

- Rola języka w kształtowaniu postaw tolerancji u dzieci i młodzieży - Prezentacja

<http://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/212-materiay-dot-edukacji-anty-dyskryminacyjnej-i-midzykulturowej?download=2335:rola-jzyka-w-ksztatowaniu-postaw-tolerancji-u-dzieci-i-modziey>

Rola języka..., załączniki, karta pracy, cytaty, scenariusz lekcji

<http://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/212-materiay-dot-edukacji-anty-dyskryminacyjnej-i-midzykulturowej?download=2336:zaczniki-rola-jzyka-w-ksztatowaniu-postaw-tolerancji-u-dzieci-i-modziey>

<http://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/212-materiay-dot-edukacji-anty-dyskryminacyjnej-i-midzykulturowej?download=2337:rola-jzyka-w-ksztatowaniu-postaw-tolerancji-u-dzieci-i-modziey-scenariusz>

- Międzykulturowość w szkole. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów, pod red. Kingi Białek, ORE 2015

http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=759&from=&dirids=1&ver_id=&lp=4&QI=3FB1555F68263A73F16FC6663D6056FE-7

Publikacja przedstawia kwestię edukacji i integracji społecznej dzieci obcego pochodzenia i reemigrantów.

- Zrozumieć innych, czyli jak uczyć o uchodźcach, pod redakcją Katarzyny Koszewskiej, CODN Warszawa 2001

Międzyprzedmiotowy program edukacyjny, szeroki zbiór scenariuszy lekcji języka polskiego z materiałami literackimi, historii, wos, geografii, religii, godzin wychowawczych.

<http://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/94-publikacje?download=214:zrozumie-innych-czyli-jak-uczy-o-uchodcach-12mb>

- Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny, pod red. Izabeli Podsiadło-Dacewicz, CODN Warszawa 2005

<http://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/94-publikacje?download=270:antydyskryminacja.-pakiet-edukacyjny>

Więcej publikacji dotyczących problemu wielokulturowości:

- [Autobiografia spotkań międzykulturowych](#) [pdf. 47.1 MB]
Pakiet edukacyjny przygotowany przez Radę Europy – publikacja zawierająca materiały metodyczne wspierające krytyczną refleksję uczniów nad własnymi reakcjami i postawami wobec swoich doświadczeń z innymi kulturami, opracowanie zagadnień teoretycznych oraz wskazówki dla osób wspierających uczenie się. Pakiet zawiera dwie wersje „Autobiografii. . .” – dla uczniów klas młodszych oraz uczniów starszych lub studentów. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Zrozumieć innych, czyli jak uczyć o uchodźcach](#) [pdf. 12.3 MB]
Książka zawiera scenariusze lekcji przygotowane przez nauczycieli różnych przedmiotów i ekspertów metodyki nauczania, słownik pojęć, informacje o instytucjach i organizacjach wspierających uchodźców. W suplemencie drukowane są fragmenty dziennika uchodźcy, niezwykle materiał pomagający dzieciom wczuć się w sytuację osoby, przebywającej w obozie dla uchodźców. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Prawa człowieka. Poradnik nauczyciela](#) [pdf. 5.8 MB]
Praktyczny poradnik przygotowujący młodzież do świadomego korzystania z przysługujących jej praw. Książka podzielona jest na trzy części – dla nauczycieli szczególnie przydatna jest część pierwsza, która uczy o prawach i wolnościach człowieka, w tym prawach dziecka i trzecia zawierająca scenariusze lekcji adresowane do uczniów różnych grup wiekowych. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Szkoła wobec wyzwań migracyjnych: uchodźcy w szkole](#) [pdf. 652 kB] – z doświadczeń dyrektora Zespołu Szkół im. Ziemi Lubelskiej w Niemcach. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Różnorodność w szkole. Ku integracji uczniów-uchodźców](#) [pdf. 814 kB] – artykuł w czasopiśmie TRENDY 4/2015. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Kiedy wielokulturowość klasy szkolnej staje się zagrożeniem dla bezpieczeństwa dzieci i młodzieży?](#) [pdf. 528 kB] – artykuł w czasopiśmie Trendy 4/2015. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Dlaczego tak trudno uczyć o świecie Islamu?](#) [pdf. 1.3 MB] – artykuł w czasopiśmie TRENDY 1/2015. (źródło: Ośrodek Rozwoju Edukacji)
- [Życie w Polsce – poradnik dla uchodźców.](#) [pdf. 478 kB] Poradnik został wydany w ramach realizacji projektu „Uchodźcy w polskim społeczeństwie” współfinansowanego przez Europejski Fundusz na rzecz Uchodźców oraz Budżet Państwa.
- ["Nie Tylko Liczby"](#) – materiały wspomagające nauczanie młodzieży o kwestiach związanych z migracjami i uchodźstwem. (źródło: Biuro Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców)
 - [Podręcznik dla nauczyciela.](#) [pdf. 1.7 MB]
 - [Zestaw multimedialnych pomocy dydaktycznych dla nauczyciela.](#) Materiały dostępne są on-line w językach 24 państw Unii Europejskiej.

- [Muzułmanie i uchodźcy w polskim społeczeństwie](#) [pdf. 570.23 kB] – informator dla nauczycieli pomocny w przygotowaniu lekcji na tematy związane z islamem, uchodźcami, sytuacją obu tych grup w Polsce, a także w Europie. (źródło: Stowarzyszenie Vox Humana)
- [Uchodźcy – broszura dla nauczycieli.](#) [pdf. 8.7 MB] (źródło: Polskie forum Migracyjne)
- [Uchodźca mój dobry sąsiad](#) [pdf. 675 kB] – publikacja została przygotowana w ramach realizacji projektu "Uchodźca mój dobry sąsiad" i przeznaczona jest dla nauczycieli oraz osób, które pracują bądź zamierzają pracować z uchodźcami. Dla uchodźcy odnalezienie się w kraju o innej kulturze i systemie wartości bywa bardzo trudne, dlatego niezwykle ważne jest tworzenie równych szans w celu uniknięcia dyskryminacji poprzez zwiększenie udziału uchodźców w życiu lokalnych społeczności. (źródło: Polskie forum Migracyjne)
- [Inny w polskiej szkole](#) – publikacja opisuje sytuację dzieci cudzoziemskich w polskich szkołach oraz ich prawo do edukacji, a także mówi o psychologicznych aspektach uchodźstwa, które mają wpływ na zdolność uczniów cudzoziemskich do nauki. Ten rozdział mówi też o tym, jak kultura wpływa na postrzeganie świata przez człowieka oraz jak proces migracji wpływa na kształtowanie się jego tożsamości.
- [Nauczyciel - wychowawca wobec zagrożeń dyskryminacji. Wykorzystanie dramy i technik teatralnych w procesie kształtowania postaw tolerancji.](#)
- Rozmiar pliku: 667.65 kBData: 17 lutego 2014
- [Jak działa kultura? Kulturowe ramy zachowań społecznych w szkole](#)
- Rozmiar pliku: 713.76 kBData: 17 lutego 2014
- [Dziecko w roli migranta. Psychopedagogiczne skutki migracji](#)
- Rozmiar pliku: 803.03 kBData: 17 lutego 2014
- [Tolerancja wobec odmienności kulturowej. Zadania szkoły](#)
- Rozmiar pliku: 498.34 kBData: 17 lutego 2014
- [Dziecko czeczeńskie w polskiej szkole – implikacje edukacyjne. Zajęcia warsztatowe](#)
- Rozmiar pliku: 509.36 kBData: 17 lutego 2014
- [Szkoła wielokulturowa – to nie takie proste - prezentacja](#)
- Rozmiar pliku: 3.56 MBData: 17 lutego 2014
- [Szkoła wielokulturowa – to nie takie proste](#)
- Rozmiar pliku: 439.85 kBData: 17 lutego 2014
- [Drama](#)
- Rozmiar pliku: 1.33 MBData: 17 lutego 2014
- [W poszukiwaniu zrozumienia - techniki dramowe i teatralne wobec wyzwań edukacji międzykulturowej](#)
- Rozmiar pliku: 511.25 kBData: 17 lutego 2014

Bibliografia dot szkolnej agresji (także językowej) bez linków.

1. Dambach K.E., (2003), Mobbing w szkole. Jak zapobiegać przemocy grupowej, Gdańsk: GWP.
2. Danilewska J., (2002), Agresja u dzieci – Szkoła porozumienia, Warszawa: WSiP.
3. Grochulska I., (1993), Reedukacja dzieci agresywnych, Warszawa: WSiP.
4. Kirwil L., (2004), Agresja szkolna jako rodzaj agresji proaktywnej, [w:] Rejzner A. (red.), Agresja w szkole. Spojrzenie wieloaspektowe, s. 7–24, Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
5. Kołodziejczyk J., (2004), Agresja i przemoc w szkole. Konstruowanie programu przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole, Kraków: NODN Sophia.
6. Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T., (2001), Spójrz inaczej na agresję. Program zajęć wychowawczo-profilaktycznych, Starachowice: Wydawnictwo ATE.
7. Komendant-Brodowska A., (2014), Agresja i przemoc szkolna. Raport o stanie badań, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
8. Komendant-Brodowska A., Baczek-Dombi A. & Giza-Poleszczuk A., (2011), Przemoc w szkole. Raport z badań, www.szkolabezprzemocy.pl
9. Olweus D., (1998), Mobbing. Fala przemocy w szkole. Jak ją powstrzymać?, Warszawa: Wydawnictwo Jacek Santorski & CO.
10. Ostrowska K., (2007), Rozmiary, nasilenie i rodzaje zachowań agresywnych w szkole w latach 1997, 2003, 2007. Raport z badań, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
11. Poraj G., (2002), Agresja w szkole. Przyczyny, profilaktyka, interwencje, Łódź: Oficyna Wydawnicza Edukator.
12. Pyżalski J., (2012), Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
13. Pyżalski J., Roland E. (red.), (2011), Bullying a specjalne potrzeby edukacyjne. Podręcznik metodyczny, Łódź: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi.
14. Rigby K., (2010), Przemoc w szkole. Jak ją ograniczyć. Poradnik dla rodziców i pedagogów, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
15. Rylke H., Milczarek A., Węgrzynowska J., (1998), Wychowanie przeciw przemocy, Warszawa: Fundacja Bene Vobis.

